

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата економічних наук, доцента,
доцента кафедри маркетингу та економічної теорії

Ніколаєва Ігоря Володимировича

на дисертаційну роботу

МІЛЬТО ВОЛОДИМИРА АНАТОЛІЙОВИЧА

**«ІНСТИТУЦІЙНЕ ТА ЕКОНОМІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІТИКИ
ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО КУРСУ»,**

подану до захисту на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії
в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки
за спеціальністю 051 Економіка

Рецензію складено на основі вивчення дисертаційної роботи та опублікованих здобувачем результатів дослідження, матеріалів, які містять підтвердження щодо практичного впровадження результатів.

Обґрунтування актуальності теми дисертації, її зв'язок із науковими програмами, темами

Сучасний стан світової архітектури господарювання, що характеризується глобальним екологічним та технологічним переходом на засади низьковуглецевого розвитку, висуває абсолютно нові, безпрецедентні вимоги до стійкості національних економічних систем. В умовах реалізації стратегічних орієнтирів Європейського зеленого курсу, а також у зв'язку з критичними геополітичними та воєнними викликами, з якими зіткнулася Україна, політика енергозбереження остаточно втратила статус локального інструменту оптимізації витрат і набула статусу домінантної складової загальної стратегії економічного розвитку та національної безпеки держави.

Вітчизняний промисловий, житлово-комунальний та транспортний сектори змушені функціонувати в умовах глибоких структурних шоків, спричинених руйнуванням об'єктів критичної інфраструктури, дефіцитом енергетичних потужностей та розривом традиційних виробничо-логістичних ланцюгів. Водночас європейська інтеграція України вимагає термінового узгодження національного регуляторного поля з європейськими нормами декарбонізації, зокрема в контексті запровадження механізму прикордонного вуглецевого коригування (СВАМ). Оскільки рівень енергоемності вітчизняного виробництва залишається одним із найвищих у світі, розробка та впровадження ефективного інституційного та економічного інструментарію стимулювання енергоефективності є життєвонеобхідним завданням для збереження конкурентоспроможності бізнесу.

У цьому зв'язку дисертаційне дослідження Володимира Анатолійовича Мільто, присвячене комплексному теоретико-методологічному обґрунтуванню

та формуванню інноваційного механізму інституційно-економічного забезпечення політики енергозбереження, є надзвичайно актуальним, своєчасним та має значну науково-практичну цінність для вітчизняної економіки.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Тема дисертаційної роботи тісно пов'язана із пріоритетними напрямками модернізації національного господарства та планами науково-дослідних робіт кафедри економіки, менеджменту та комерційної діяльності Центральноукраїнського національного технічного університету у межах теми «Інноваційно-інвестиційні пріоритети розвитку національної економіки в контексті забезпечення сталості та стійкості» (номер державної реєстрації 0124U000030).

Особистий внесок здобувача у виконання зазначеної науково-дослідної теми полягає у безпосередній розробці концептуально-структурної моделі інноваційного механізму стимулювання енергоефективності на мікро- та мезорівні, що дозволяє суттєво підвищити адаптивність та стійкість суб'єктів господарювання в умовах посилення військово-економічної невизначеності.

Ступінь обґрунтованості основних положень і висновків, сформульованих у дисертації

Проведений аналіз дисертаційної роботи В.А. Мільто та опублікованих здобувачем наукових праць дозволяє констатувати високий рівень наукової обґрунтованості сформульованих теоретико-методологічних положень, аналітичних висновків та практичних рекомендацій. Здобувач демонструє системність наукового мислення, глибоке розуміння інституційної теорії та методів прикладного економічного аналізу.

Обґрунтованість результатів дослідження забезпечується коректним та репрезентативним використанням широкого спектра методів, що відповідають об'єкту та предмету дисертації. Зокрема, автором застосовано:

- діалектичний метод, аналіз і синтез – у процесі дослідження генезису теорії енергозбереження, розкриття сутності дефініції політики енергозбереження та її ролі у забезпеченні енергетичної безпеки, економічної стійкості й сталого розвитку (п. 1.1);

- компаративний аналіз – при проведенні систематизації інституційних підходів до реалізації політики енергоефективності, порівняння міжнародних моделей державного регулювання та механізмів їх практичного застосування (п. 1.2);

- системний, інституційний та структурно-функціональний підходи – при здійсненні обґрунтування теоретико-методологічних засад політики енергозбереження в умовах реалізації Європейського зеленого курсу та визначенні принципів оцінювання її ефективності (п. 1.3, 1.4);

- економіко-статистичний аналіз, порівняння та узагальнення – при проведенні оцінки сучасного стану, тенденцій і результативності розвитку сфери енергозбереження в Україні, аналізу показників енергоефективності, інвестиційної активності та інституційного середовища (п. 2.1);

- економічний аналіз, експертне оцінювання та логічне узагальнення – при виявленні інституційних бар'єрів, економічних стимулів і чинників активізації інвестиційної діяльності у сфері енергозбереження (п. 2.2);

- економетричне моделювання, кореляційно-регресійний аналіз та статистичну перевірку гіпотез – при проведенні оцінки взаємозв'язку між інституційними факторами, фінансуванням та результативністю політики енергозбереження (п. 2.3);

- абстрактно-логічний метод, системний аналіз та моделювання – при розробці інноваційного механізму інституційно-економічного забезпечення політики енергозбереження (п. 3.1);

- інтегральне оцінювання, індикативний аналіз та структурно-логічне моделювання – при формулюванні інтегрального індексу інституційної ефективності політики енергозбереження та методичного підходу до її комплексного оцінювання (п. 3.2);

- сценарне прогнозування, стратегічний аналіз та програмно-цільовий підхід – при розробці дорожньої карти реалізації політики енергозбереження в Україні до 2035 року та обґрунтуванні сценаріїв її практичної імплементації (п. 3.3).

Проведене здобувачем економетричне моделювання базується на системі логічно обґрунтованих змінних, опис та очікувані знаки впливу яких детально представлено в дисертації. Зокрема, автором виокремлено такі чинники, як якість інституційного середовища, для якої очікується від'ємний знак коефіцієнта в моделі, оскільки підвищення якості державного управління та стабільності регуляторних правил знижує енергоємність ВВП; обсяги фінансування програм енергозбереження, для яких також очікується від'ємний знак коефіцієнта, оскільки збільшення грантової та кредитної підтримки безпосередньо стимулює модернізацію активів; а також контрольні змінні (зокрема темп росту ВВП) з двояким очікуваним знаком впливу та випадкова похибка моделі, яка відображає вплив непередбачуваних екзогенних факторів та структурних шоків.

Висновки та пропозиції автора логічно впливають із результатів розрахунків, повністю верифікуються побудованими моделями та апробовані у практичній діяльності суб'єктів господарювання й державних установ, що підтверджено відповідними офіційними документами.

Наукова новизна дисертаційної роботи

Наукова новизна дисертаційної роботи В.А. Мільто полягає у вирішенні актуального наукового завдання щодо розвитку теоретико-методологічних

засад та розроблення практичного інструментарію інституційного й економічного забезпечення політики енергозбереження України в умовах реалізації Європейського зеленого курсу.

Головним науковим здобутком дисертації є вперше розроблена комплексна організаційно-економічна модель інституційного забезпечення політики енергозбереження, яка інтегрує інституційні, економічні, фінансові, регуляторні, цифрові та управлінські складові реалізації державної політики енергоефективності. На відміну від існуючих підходів, запропонована модель забезпечує узгодження стратегічних цілей Європейського зеленого курсу із національними пріоритетами енергетичної безпеки, економічної стійкості та післявоєнного відновлення України, що створює наукові передумови для формування сучасної системи державного управління процесами енергозбереження.

Важливе наукове значення має розроблений автором організаційно-економічний механізм реалізації політики енергозбереження, який поєднує інституційні реформи, економічні стимули, фінансові інструменти, механізми державної підтримки, цифрові технології моніторингу енергоефективності та сучасні інструменти стратегічного планування. Запропонований механізм дозволяє забезпечити комплексний вплив на всі рівні формування державної політики та підвищити ефективність її реалізації.

До безумовних переваг дисертації слід віднести удосконалення методичних підходів до оцінювання результативності політики енергозбереження, які базуються на інтегральному врахуванні інституційних, економічних, енергетичних, екологічних та соціальних показників. Запропонований підхід створює можливість комплексного оцінювання ефективності державної політики, визначення її слабких місць та обґрунтування стратегічних напрямів удосконалення.

Подальшого розвитку набули теоретичні положення щодо економічної сутності політики енергозбереження як складової державної економічної політики, уточнення змісту інституційного забезпечення енергоефективності, систематизації економічних інструментів стимулювання енергозбереження, а також концептуальні засади інтеграції положень Європейського зеленого курсу у систему державного регулювання економіки України.

Особливої уваги заслуговує запропонована автором дорожня карта реалізації політики енергозбереження України до 2035 року, яка визначає стратегічні етапи інституційних реформ, механізми фінансового забезпечення, напрями цифрової трансформації системи управління енергоефективністю та очікувані соціально-економічні результати її впровадження. На відміну від існуючих програмних документів, запропонована дорожня карта ґрунтується на комплексному поєднанні економічних, інституційних та управлінських інструментів, що значно підвищує її практичну цінність.

У цілому представлені у дисертації результати характеризуються

належним рівнем наукової новизни, є взаємопов'язаними, методологічно обґрунтованими та становлять вагомий внесок у розвиток економічної науки, насамперед у сфері державної політики енергозбереження, інституційної економіки, енергетичної безпеки та сталого розвитку України.

Практичне значення одержаних результатів

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці конкретних інструментів, які можуть бути імplementовані в управлінську діяльність на різних рівнях.

Практична цінність та дієвість розробок здобувача підтверджується їх офіційним впровадженням у діяльність таких інституцій та підприємств:

- Акціонерного товариства «Фонд декарбонізації України» (довідка № 267/02-26/1 від 27.02.2026 р.) – при визначенні пріоритетів фінансування низьковуглецевої інфраструктури, енергомодернізації будівель та розробці рекомендацій щодо оцінки економічної доцільності екологічних проєктів;

- Товариства з обмеженою відповідальністю «Агропромсфера» (довідка № 123 від 04.03.2026 р.) – при формуванні корпоративної політики енергозбереження, оцінці ефекту використання сучасної техніки за показниками скорочення споживання пального та інтеграції принципів Європейського зеленого курсу в аграрний сектор;

- Державного підприємства «Державний науково-дослідний та проєктно-вишукувальний інститут «НДІПРОЕКТРЕКОНСТРУКЦІЯ»» (довідка № 119-15/к від 06.03.2026 р.) – у процесі інформаційно-аналітичного супроводу Комісії Міністерства розвитку громад та територій України з розгляду питань надання допомоги на придбання незалежних джерел електричної енергії (наказ № 25-ОД від 03.02.2026 р.).

Крім того, теоретичні результати дослідження активно використовуються у навчальному процесі Центральноукраїнського національного технічного університету при викладанні дисциплін «Глобалізація та національна безпека», «Публічне адміністрування» та «Міжнародні економічні відносини» (довідка № 41-15/51-72 від 12.01.2026 р.).

Опубліковані праці

Основний зміст та ключові результати дисертаційного дослідження В.А. Мільто знайшли повне відображення у 6 наукових публікаціях загальним обсягом 4,31 друкованих аркушів (особисто здобувачу належить 3,84 д.а.). Серед опублікованих праць: 4 статті у наукових фахових виданнях України, дві з яких є одноосібними (що підтверджує високий рівень самостійності автора у вирішенні поставлених наукових завдань), а також 2 публікації апробаційного характеру у збірниках матеріалів міжнародних конференцій.

Основні наукові положення та висновки роботи були представлені, обговорені та отримали схвальну оцінку на науково-практичних конференціях.

Таким чином, зміст та структура публікацій здобувача повністю відповідають вимогам чинного законодавства щодо висвітлення основних результатів дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Структура дисертації

Дисертаційна робота В.А. Мільто викладена на 259 сторінках, у тому числі основний текст роботи – на 207 сторінках. Робота має логічну та збалансовану структуру, що складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Текст дисертації містить 56 таблиць та 4 рисунки, які наочно ілюструють результати теоретичних узагальнень та економетричного моделювання. Список використаних джерел включає 134 найменування та займає 16 сторінок. Обґрунтованість розрахунків підкріплюється матеріалами додатків, розміщених на 25 сторінках.

Окремі дискусійні питання і зауваження

Позитивно оцінюючи загальний високий науковий рівень, методологічну зрілість та практичну цінність дисертаційної роботи, у порядку наукової дискусії вважаємо за необхідне висловити кілька зауважень та побажань:

1. У першому розділі роботи, при дослідженні теоретичних основ Європейського зеленого курсу (п. 1.3), здобувачу варто було б приділити більше уваги аналізу інституційних ризиків кібербезпеки, що супроводжують процеси масштабної цифровізації та автоматизації управління енергоспоживанням (зокрема, при переході підприємств на платформи Smart Grid та Smart Energy), оскільки діджиталізація створює нові технологічні вразливості в умовах воєнного стану.

2. У другому розділі дисертації, здійснюючи порівняльну оцінку динаміки показників енергоефективності України та країн Центральної та Східної Європи (п. 2.1), автору було б доцільно надати більш деталізовані кількісні оцінки впливу механізму прикордонного вуглецевого коригування (СВАМ) на інвестиційну привабливість проєктів промислового енергозбереження, зокрема для підприємств чорної металургії України, що орієнтовані на ринки ЄС.

3. У підрозділі 3.2, де пропонується авторська методологія розрахунку інтегрального індексу інституційної ефективності, вагові коефіцієнти для його п'яти блоків визначено експертним шляхом. Робота суттєво виграла б за наявності додаткового математико-статистичного обґрунтування репрезентативності експертної вибірки та стійкості індексу до зміни вагових параметрів, наприклад, із застосуванням аналізу чутливості.

4. У третьому розділі, при розробці дорожньої карти реалізації політики енергозбереження до 2035 року (п. 3.4), здобувачу слід було детальніше конкретизувати перелік ключових показників ефективності (KPI) для муніципального та житлового секторів на кожному з чотирьох виокремлених етапів впровадження інноваційного механізму, що підвищило б прикладне

значення дорожньої карти для органів місцевого самоврядування.

Проте висловлені зауваження не знижують теоретичної та практичної цінності представлених у дисертаційній роботі наукових розробок автора, оскільки вони, певним чином, носять дискусійний характер, до того ж окремі з них можуть бути враховані при проведенні подальших досліджень автором.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Мільто Володимира Анатолійовича «Інституційне та економічне забезпечення політики енергозбереження в Україні в умовах реалізації Європейського зеленого курсу» є завершеною, самостійно виконаною кваліфікаційною науковою працею, яка вирішує важливе наукове завдання щодо розвитку теоретико-методологічних засад та розроблення практичних рекомендацій з формування ефективного інституційно-економічного інструментарію управління енергозбереженням в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення національної економіки.

За актуальністю теми, ступенем наукової новизни, теоретичною та практичною значущістю отриманих результатів, обґрунтованістю висновків, повнотою їх апробації та відповідністю встановленим вимогам дисертаційна робота Мільто Володимира Анатолійовича відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор Мільто Володимир Анатолійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Рецензент:

кандидат економічних наук,
доцент кафедри маркетингу та
економічної теорії

Ігор НІКОЛАЄВ

Підпис Ігоря Ніколаєва засвідчую:

Проректор з наукової роботи та міжнародних зв'язків
Центральноукраїнського національного
технічного університету

Андрій ТИХИЙ